

Copyright foto

Varkenshouders hebben nog minstens vier jaar extra kosten

Dierrechten blijftertje

Als er nog een sprankje hoop was dat dierrechten zouden verdwijnen, is dat vorige maand de bodem ingeslagen. Toen besloot de Tweede Kamer om de dierrechten nog een paar jaar te behouden. Maar tegelijk is er nu een nieuwe Mestwet, zodat boeren geld kwijt zijn voor dierrechten en voor mestverwerking.

Was het nu nodig om dierrechten aan te houden? De staatssecretaris heeft zelf ook regelmatig aangegeven dat ze er vanaf wil. Het instrument doet volgens haar niet waarvoor het is bedoeld. Er zijn betere manieren om de fosfaatproductie in de hand te houden. De Mestverwerkingwet die ze nu introduceert, moet bijvoorbeeld een evenwicht op de mestmarkt bewerkstelligen. Maar omdat dat evenwicht er volgens haar nu nog niet is, houdt de staatssecretaris de dierrechten tot 2018 aan. Willy Baltussen, onderzoeker bij LEI Wageningen UR, ziet dierrechten als een extra zekerheid dat het mestoverschot niet toeneemt. „We verwachten geen groei in de varkensstapel”, vertelt hij, „en dus zijn er waarschijnlijk geen rechten nodig om de grootte daarvan in de hand te houden.” Maar, stelt hij, je kunt nooit zeker zijn van wat de markt gaat doen. Met het handhaven van productierechten weet je in ieder geval zeker dat het aantal varkens niet gaat groeien. Dierrechten zijn een slot op de deur; het ministerie speelt zo op zeker. Een kanttekening is dat Nederland hiermee weliswaar het aantal dieren in de hand houdt, maar dat het niets zegt over de fosfaatproductie per dier.

Hogere investeringen

Volgens Baltussen ondervinden vooral de boeren die willen uitbreiden en degenen

die willen stoppen de gevolgen van het voortduren van dierrechten. „Als je op dezelfde voet verder blijft gaan, hoef je geen nieuwe dierrechten aan te schaffen”, vertelt hij. „Maar boeren met uitbreidingsplannen worden nu geconfronteerd met hogere investeringen, terwijl voor stoppende boeren hun rechten nog een paar jaar hun waarde blijven behouden.”

Flynth-adviseur Varkenshouderij Joan Jansen is het daar niet mee eens. „Baltussen houdt geen rekening met de varkenshouders die rechten hebben geleased”, zegt hij. Banken eisen dat varkenshouders minstens 70 procent van hun dierrechten in eigendom hebben, maar dat betekent dat ze tot 30 procent kunnen leasen – en volgens Jansen in sommige gevallen nog wel meer. Boeren met liquiditeitsproblemen kozen soms voor de oplossing om de varkensrechten die ze in eigendom hadden te verkopen, om ze daarna weer terug te leasen.

„Nu de varkensrechten nog vier jaar langer worden aangehouden, moeten boeren daar al die jaren nog voor betalen”, zegt de adviseur. „Ook als ze geen uitbreidingsplannen hebben.”

Uitbreiden zonder dierrechten

Maar er is een mogelijkheid om uit te breiden zonder dierrechten. Staatssecretaris Dijkzma is van plan om de POR-regeling

(Regeling Ontheffing Productierechten Meststoffenwet) opnieuw open te stellen.

Op deze manier wil ze tegemoet komen aan boeren met uitbreidingsplannen die door het aanhouden van dierrechten in de knel komen. Met deze regeling kunnen varkens- en pluimveehouders uitbreiden zonder dat daarvoor dierrechten nodig zijn. Ze krijgen een gedeeltelijke ontheffing van het verbod om meer mest te produceren. Dit is onder voorwaarde dat alle dierlijke mest van het bedrijf wordt verwerkt.

Tweede Kamerlid Jaco Geurts (CDA) had de staatssecretaris gevraagd deze regeling uit te breiden toen bekend werd dat de dierrechten nog vier jaar zouden blijven bestaan. „Ik kende die regeling nog uit mijn tijd bij de NVV”, zegt hij. „Toenmalig LPF-Kamerlid en oud NVV-voorzitter Wien van den Brink heeft er, samen met onder andere de LTO, nog voor gezorgd dat die tot stand kwam.”

Het ministerie van Economische Zaken was de POR-regeling eigenlijk uit het oog verloren tot Geurts ze hier aan herinnerde. Maar de staatssecretaris heeft zijn suggestie graag aangenomen. Wel stelt ze een limiet aan de hoeveelheid mest die onder deze regeling kan worden verwerkt. De regeling mag het fosfaatproductieplafond niet in gevaar brengen.

„Het helpt in ieder geval wat om de pijn te verzachten”, zegt Geurts. Maar hij ▶

Dierrechten en derogatie

Dierrechten blijven nog tot 2018 bestaan, omdat de nieuwe derogatieperiode zolang loopt. Maar waarom zijn de twee gekoppeld? Derogatie gaat over stikstof, terwijl met dierrechten wordt geprobeerd de hoeveelheid fosfaat in de hand te houden.

De Nitraatrichtlijn schrijft aanvullende maatregelen voor als de kwaliteit van het grondwater niet voldoet aan Europese normen. En dat is in Nederland het geval. Dijkzma heeft

hiervoor dierrechten ingezet als aanvullende maatregel. En dus blijven dierrechten minstens bestaan tot en met 2017, wanneer de nieuwe derogatie afloopt.

Voor de melkveesector kon de staatssecretaris een systeem van dierrechten niet voorzetten, omdat dat er voor die sector niet is. Zij heeft hier gekozen om de melkveestapel te reguleren door middel van grondgebondenheid.

vermoedt dat vooral pluimveehouders er gebruik van maken. „Voor hen is het gemakkelijker om alle mest te verwerken.”

Handel in mestruimte

Varkenshouders moeten nu een gedeelte van hun mest gaan verwerken; een extra kostenpost. Daar staat dan weer tegenover dat ze de te verwerken mest niet op de binnenlandse markt hoeven af te zetten. De extra kosten zijn dus het verschil tussen afzet- en verwerkingskosten. Dat biedt misschien ruimte voor handel. De kosten van mestafzet in verschillende delen van het land tonen forse verschillen. De prijs in Salland ligt rond de 11 euro, boeren in het zuidoosten van het land betalen tot 6 euro meer. Dat biedt voor ondernemende boeren kansen. De verschillen tussen afzet- en verwerkingskosten variëren van streek tot streek. De nieuwe Mestverwerkingwet geeft boeren de mogelijkheid om verwerkingsruimte te verhandelen. Als een boer meer mest verwerkt dan minimaal nodig, mag hij dat via een vervangende verwerkingsovereenkomst (VVO) verkopen aan een andere boer. Die hoeft dan minder mest te verwerken. Een boer in een gebied waar de verschillen klein zijn, zou dan meer mest kunnen verwerken dan nodig is – tegen lage extra kosten – en die extra ruimte via een VVO verkopen aan een varkenshouder die hoge extra kosten

zou maken voor de mestverwerking of hoge transportkosten zou hebben als hij zijn mest niet in de buurt kan verwerken.

Scheiding in markten

Ook de verwerkte mest kan worden verhandeld. Baltussen ziet een mogelijkheid voor twee markten; een voor verwerkte mest, die vooral in het buitenland wordt afgezet, en een voor onverwerkte mest die in Nederland wordt geplaatst. Volgens de onderzoeker is in streken als Noord-Frankrijk en Oost-Duitsland veel vraag naar fosfaat. Als de verwerkte mest daar naartoe kan worden geëxporteerd, daalt de druk op de Nederlandse mestmarkt. De prijs voor het afzetten van onbewerkte mest in Nederland kan dan omlaag. Die kostenbesparing zou zelfs hoger kunnen zijn dan de verwerkings- en exportkosten. Dat systeem werkt alleen als er een scheiding is tussen de binnenlandse markt voor onbewerkte mest en de exportmarkt voor verwerkte mest. Daarnaast is er het punt van bedrijfsuitbreiding. Vooral in de melkveesector is er nog ruimte voor groei, en dus voor meer mest. Volgens Baltussen is dat geen probleem, als de extra mest die niet op eigen grond kan worden afgezet, maar verplicht wordt verwerkt. Daarmee wordt die mest beschikbaar voor export en die drukt niet op de Nederlandse mestmarkt.

Dat dierrechten blijven bestaan, kost de sector jaarlijks 40 miljoen euro. Het is jammer dat het geld niet in mestverwerkingsinitiatieven kan worden gestoken.

„Voor het ontwikkelen van mestverwerkingscapaciteit zijn twee zaken nodig”, stelt Mark Heijmans. Hij is mest- en milieudeskundige bij de LTO. „Aan de ene kant heb je genoeg aanvoer van mest nodig en aan de andere kant kapitaal om de mestverwerking te financieren.” Met de nieuwe Mestwet en de afschaffing van dierrechten zou dat allemaal zijn geregeld. De Mestwet zorgt voor voldoende aanbod van mest bij de verwerkingsbedrijven en het geld dat vrij zou komen bij de afschaffing van dierrechten had in verwerkingscapaciteit en –ontwikkeling kunnen worden gestoken. „Of anders in dierenwelzijn of andere wensen uit de maatschappij”, denkt Heijmans. Maar nu het geld niet vrijkomt, ziet hij de mogelijkheid dat er te weinig kapitaal komt om mestverwerkingsinitiatieven op te zetten. „En dan zou het kunnen gebeuren”, denkt hij, „dat we volgens de overheid over vier jaar niet voldoende mestverwerking hebben, dus geen mestevenwicht, en dat de dierrechten dan nog steeds niet kunnen worden afgeschaft.” ■

 Reageren?
w.vanguisen@pigbusiness.nl

Doemscenario in vier documenten

Halverwege 2013 leek de sector nog volop op koers richting afschaffing van dierrechten. Op 3 juli overhandigde de LTO het rapport ‘Koersvast 2020’ aan staatssecretaris Dijkma. Dit rapport toonde aan dat er in 2014 en 2015 voldoende capaciteit was voor mestverwerking. Dat was een voorwaarde die Dijkma, net als eerdere staatssecretarissen, aan de afschaffing van dierrechten had gesteld. Het Planbureau voor de Leefomgeving en Wage-

ningen UR evalueerden het plan en concludeerden in een rapport in november dat het tekort schoot. De opstellers van het rapport zouden de vergunningverlening voor mestverwerkingsinitiatieven te rooskleurig hebben ingeschat en bovendien geen rekening hebben gehouden met de mogelijkheid van een lagere derogatie. In haarbrief aan de Tweede Kamer van 12 december meldde Dijkma vervolgens dat ze voorlopig dierrechten zou aanhouden, totdat daadwerke-

lijk een mestevenwicht was bereikt. Over deze brief zou nog een debat met de Tweede Kamer plaatsvinden, op het moment dat de derogatie bekend was.

Op 24 maart van dit jaar volgde dan die brief over de derogatie. Hierin verkondigde Dijkma dat, voor het behoud van de derogatie, het nodig was geweest om het dierrechtenbesluit aan de derogatie te koppelen. Daarmee blijven de dierrechten nog minstens vier jaar bestaan.